

5 Varhaiskasvatuksen laadun seurantamittarit vuonna 2022

HEL 2023-002534 T 00 01 02

Päätösehdotus

Kasvatus- ja koulutuslautakunta päättää merkitä tiedoksi varhaiskasvatuksen laadun seurantamittareiden raportoinnin vuodelta 2022.

Esittelijän perustelut

Kasvatus- ja koulutuslautakunta antoi kokoukseen 22.9.2020 kaupunginhallitukselle varhaiskasvatuksen laadun uudelleen arvioinnin ja laadun mittareiden kehittämiseksi lausunnon (§ 231), että varhaiskasvatuksen laadun arvioinniksi tulee kasvatuksen ja koulutuksen toimialan toimesta kehittää kolme mittaria: palvelun laatua arvioiva mittari, laatua ja henkilöstön hyvinvointia kuvaava mittari sekä tasa-arvon toteutumista arvioiva mittari. Lisäksi kasvatus- ja koulutuslautakunta päätti, että raportointi palvelun laadun, pätevän henkilöstön osuuden ja henkilöstön hyvinvoinnin sekä tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden osalta aloitetaan saatavilla olevaan tietoon perustuen. Kasvatus- ja koulutuslautakunta käsittelee varhaiskasvatuksen laadun seurantamittareita vuodelta 2021 kokouksessaan 14.12.2021 (§ 393).

Palvelun laatu

Varhaiskasvatuksen palvelun laatua kuvaavia mittareita ovat varhaiskasvatuspaikan toivomastaan varhaiskasvatuspaikasta saaneiden osuus, päiväkotimatkojen pituus julkisella liikenteellä varhaiskasvatuspaikan toivomastaan varhaiskasvatuspaikasta saaneilla, päiväkotimatkojen pituus julkisella liikenteellä, jos hakija ei ole saanut varhaiskasvatuspaikkaa toivomastaan toimipaikasta sekä huoltajien kokonaistyytyväisyys varhaiskasvatukseen.

Kaupungin suomenkielisessä varhaiskasvatuksessa varhaiskasvatuspaikan toivomastaan toimipaikasta saaneiden osuus oli 70 prosenttia vuonna 2022. Ruotsinkielisessä varhaiskasvatuksessa vastaava luku oli 82 prosenttia vuonna 2022.

Varhaiskasvatuspaikan toivomastaan varhaiskasvatuspaikasta saaneilla julkisen liikenteen matka-ajan alueittainen vaihteluväli oli 8,9-13,4 minuuttia. Lyhimmät matka-ajat olivat Koillinen 5.1. ja Itäinen 7.1. -alueilla. Pisimmät matka-ajat olivat ruotsinkielisessä varhaiskasvatuksessa ja Pohjoisella suurpiirillä.

Jos hakija ei ollut saanut varhaiskasvatuspaikkaa toivomastaan varhaiskasvatuspaikasta, heillä julkisen liikenteen matka-ajan alueittainen vaihteluväli oli 15,6-26,5 minuuttia. Lyhimmät matka-ajat olivat Itäisellä ja Eteläisellä suurpiirillä. Pisimmät matka-ajat olivat ruotsinkielisessä varhaiskasvatuksessa, Kaakkoisella ja Läntisellä suurpiirillä.

Syksyllä 2020 hyväksytyjen varhaiskasvatuspaikan myöntämisen periaatteiden mukaan huoltaja esittää hakemuksessa yhdestä kolmeen hakutoivetta varhaiskasvatuksen toimipaikkoihin. Lapselle myönnetään tarkoituksenmukainen paikka kotia lähellä olevaan varhaiskasvatuksen toimipaikkaan, huomioiden paikkatilanne. Perheiden toiveisiin paremmin vastaamiseksi ja päiväkotimatkojen pituuksien lyhentämiseksi, palveluverkkokehitystyötä tulee vahvistaa kaupunkiympäristötoimialan kanssa, jotta päiväkotien verkko vastaa alueellista tarvetta. Huomiota on kiinnitettävä, että päiväkotihankkeet valmistuvat aikataulussa. Kasvatuksen ja koulutuksen toimialalla on myös kehitetty ennakollista valintaprosessia ja lapsiryhmäsuunnittelua.

Vuoden 2022 pääkaupunkiseudun varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen asiakaskyselyssä suomenkielisen varhaiskasvatuksen huoltajien kokonaistyytyväisyys oli 8,8 (asteikolla 4-10) sekä ruotsinkielisessä varhaiskasvatuksessa 8,6. Suomenkielisen varhaiskasvatuksen kokonaistyytyväisyys on laskenut 0,1 verrattuna vuoden 2020 mittaukseen. Ruotsinkielisessä varhaiskasvatuksessa kokonaistyytyväisyys on laskenut 0,4 verrattuna vuoden 2020 mittaukseen. Vuoden 2022 asiakaskyselyssä myönteistä palautetta huoltajat antoivat siitä, että lapsen hyvinvoinnista, viihtyvyydestä ja turvallisuudesta huolehditaan hyvin. Lisäksi huoltajat kokivat tulevansa kohdatuksi arvostavasti ja ystävällisesti. Valtaosa vanhemmista koki, että lapsella on mahdollisuus monipuoliseen toimintaan ja leikkiin. Suurin osa vastanneista arvioi, että lapsella on kavereita varhaiskasvatus- tai esiopetuspaikassa. Eniten kehitettävää varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa oli huoltajien mielestä lasten mahdollisuuksissa vaikuttaa varhaiskasvatuksen toimintaan.

Laatu ja henkilöstön hyvinvointi

Laadun ja henkilöstön hyvinvoinnin seuraamisen mittareita ovat henkilöstön työhyvinvointia kuvaavat mittarit sekä ei-kelpoisten varhaiskasvatuksen opettajien ja lastenhoitajien osuus.

Vuoden 2022 Kunta10-kyselyssä isoimmat muutokset verrattuna edelliseen kyselyyn näkyivät työ-mittarista, jonka tulokset mukailevat kuitenkin kasvatuksen ja koulutuksen toimialan ja kaupungin suuntaa. Työn palkitsevaksi kokevien osuus laski vuoden 2020 tuloksista. Työstressin ja työpaineiden kokemukset ovat lisääntyneet. Työpäivän aiheuttamista rasituksista palautuvien osuus on myös heikentynyt. Myös työ-

nantajan suosittelu laski ja yhä useampi on harkinnut työnantajan vaihtamista.

Vaikka Kunta10-tuloksissa näkyy arjen kuormitus, tuloksissa näkyy kuitenkin edelleen paljon voimavaratekijöitä. Lähiesimiesten toimintaan ollaan erittäin tyytyväisiä ja varhaiskasvatuksen johtamisen tulos (suomenkielinen 50, ruotsinkielinen 49) nousi koko kaupungin johtamistuloksia (55) paremmaksi. Työyhteisötuloksista nousivat esiin myös hyvä ilmapiiri ja työyhteisöjen toimivuus sekä sosiaalinen pääoma. Perehdytys koettiin toimivaksi ja sitoutuminen työhön oli vahvaa.

Ei-kelpoisten varhaiskasvatuksen opettajien, joilla ei ole tehtävän edellyttämää koulutusta, osuus suomenkielisessä varhaiskasvatuksessa oli 36 prosenttia syyskuussa 2022. Luku on noussut 12 prosenttiyksikköä vuodesta 2021. Ei-kelpoisten varhaiskasvatuksen opettajien, joilla ei ole tehtävän edellyttämää koulutusta, osuus ruotsinkielisessä varhaiskasvatuksessa oli 30 prosenttia syyskuussa 2022. Luku on noussut 2 prosenttiyksikköä vuodesta 2021.

Ei-kelpoisten lastenhoitajien, joilla ei ole tehtävän edellyttämää koulutusta, osuus suomenkielisessä varhaiskasvatuksessa oli 23 prosenttia syyskuussa 2022. Luku on noussut 15 prosenttiyksikköä vuodesta 2021. Ei-kelpoisten lastenhoitajien, joilla ei ole tehtävän edellyttämää koulutusta, osuus ruotsinkielisessä varhaiskasvatuksessa oli 30 prosenttia syyskuussa 2022. Luku on noussut 4 prosenttiyksikköä vuodesta 2021.

Varhaiskasvatuksen henkilöstötilanne on jatkunut haastavana ja tilanne on eri mittareiden näkökulmasta heikentynyt vuoden 2022 aikana. Varhaiskasvatuksen toimialaa on jo vuosia vaivannut kelpoisen henkilöstön saatavuus, joka on edelleen kasvanut ja aiheuttaa haasteita varhaiskasvatuksen järjestämisessä. Henkilöstötilanteen hoitamisen osalta tehtyjä toimenpiteitä ovat muun muassa varahenkilöiden lisääminen, uuden sijaismallin nopean avun joukkojen perustaminen ja edelleen laajentaminen vuoden 2023 alusta. Palkitsemisen parantamiseksi on toteutettu palkkaohjelma useamman vuoden ajalta, tarjottu kannustinpalkkio uusille varhaiskasvatuksen opettajille ja erityisopettajille sekä luotu kertapalkkiojärjestelmä työsuorituksen perusteella. Henkilöstön osaamista on vahvistettu mentorointimallin käytöllä, monimuoto- ja oppisopimuskoulutuksen lisäämisellä sekä luomalla urapolkuja. Päiväkodin johtajille on lisätty rekrytoinnin tukea. Vuonna 2022 osaan varhaiskasvatuksen päiväkodeista suunnattiin alueellinen yhdenvertaisuuslisä nykyisille ja uusille tehtävän kelpoisuusedellytykset täyttävillä työntekijöillä ja päiväkodin johtajille. Tavoitteena alueellisella yhdenvertaisuuslisällä on vahvistaa päiväkotien henkilöstön veto- ja pitovoimaa sekä edistää alueellista yhdenvertaisuutta.

Henkilöstön työhyvinvoinnin vahvistamiseksi kaikissa työyhteisöissä käsitellään Kunta10-tulokset ja mietitään työhyvinvoinnin edistämisen toimenpiteet. Vuonna 2022 pilotoitiin kohdennetun yksikkötuen mallia, joka otetaan käyttöön vuonna 2023. Työyhteisöille on varattu käyttöön enemmän rahaa yhteiseen virkistystoimintaan vuonna 2023 kuin 2022. Yksiköiden kehittämispäivät on palautettu takaisin korona-ajan jälkeen. Vuoden 2023 kevään aikana tehdään esihenkilöiden psykososiaalisen kuormituksen kartoitus ja tulosten pohjalta laaditaan toimenpiteet.

Tasa-arvo ja yhdenvertaisuuden toteutuminen

Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumista kuvaavia mittareita ovat varhaiskasvatuksen 1-6-vuotiaiden osallistumisaste kokonaisuudessaan, muunkielisten sekä kotimaankielisten osalta, lapsen vahvuuksien, tarpeiden ja mielenkiinnon kohteiden huomioiminen toiminnassa sekä lapsen kaverisuhteet varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa.

Vuonna 2022 1-6-vuotiaiden varhaiskasvatuksen osallistumisaste oli 82,3 prosenttia. Osallistumisaste on noussut 0,7 prosenttiyksikköä verrattuna vuoteen 2021. Vuonna 2022 alle 3-vuotiaiden määrä kasvoi varhaiskasvatuksessa 10 prosenttia. Varhaiskasvatuksen osallistumisasteen nousu on ollut trendinä viime vuosina erityisesti pienempien lasten kohdalla.

1-6-vuotiaiden muunkielisten varhaiskasvatuksen osallistumisaste oli 78,0 prosenttia ja kotimaankielisten 83,6 prosenttia vuonna 2022. Muunkielisten osallistumisaste on noussut yhden prosenttiyksikön verrattuna vuoteen 2021. Kotimaankielisten osallistumisaste on noussut 0,2 prosenttiyksikköä verrattuna vuoteen 2021. Muunkielisten varhaiskasvatuksen osallistumisaste nousi vuonna 2022 kotimaankielisiä enemmän, mutta muunkielisten varhaiskasvatuksen osallistumisaste on kotimaankielisiä matalampi. Muunkielisten osallistumisasteen nostamiseksi on panostettu viestintään palveluohjausvaiheessa, lapsen varhaiskasvatuksen aloitus-, varhaiskasvatussuunnitelman sekä esiopetuksen oppimissuunnitelman keskusteluissa. Varhaiskasvatukseen on palkattu monikielisiä ohjaajia, joiden tehtäviin kuuluvat muunkielisten perheiden kanssa tehtävä yhteistyö ja varhaiskasvatuksen merkityksen avaaminen perheiden suuntaan.

Vuoden 2022 pääkaupunkiseudun varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen asiakaskyselyssä suomenkielisen varhaiskasvatuksen huoltajat arvioivat, että lapsensa vahvuuksien, tarpeiden ja mielenkiinnon kohteet huomioidaan toiminnassa arvosanalla 6,6 (asteikolla 1-7). Luku on sama kuin vuoden 2020 asiakaskyselyssä. Ruotsinkielisen varhaiskasvatuksen huoltajat arvioivat lapsensa vahvuuksien, tarpeiden ja mielen-

kiinnon kohteiden huomioisen toiminnassa arvosanalla 5,7 vuoden 2022 asiakaskyselyssä. Luku oli 6,0 vuoden 2020 kyselyssä.

Vuoden 2022 pääkaupunkiseudun varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen asiakaskyselyssä suomenkielisessä ja ruotsinkielisessä varhaiskasvatuksessa lapsellani on kavereita varhaiskasvatus- tai esiopetuspaikassa -kysymys sai arvoksi 6,2. (asteikolla 1-7). Vuoden 2020 kyselyssä luku oli 6,3. Varhaiskasvatuksen vuosien 2022 ja 2023 tavoitteina ovat olleet kaveritaitojen ja yhteisöllisyyden vahvistaminen sekä lasten ryhmään kuulumisen edistäminen. Vuoden 2022 sitova tavoite, jokaisella lapsella on vähintään yksi kaveri, toteutui.

Pedagogiikalle asetettujen yhteisten tavoitteiden toteutuminen

Helsingissä varhaiskasvatuksen arviointia toteutetaan Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen varhaiskasvatuksen laadun arvioinnin perusteisiin ja suosituksiin perustuen. Helsingissä toteutetaan varhaiskasvatuksen arviointia mm. vuosittain tehtävän auditointimallin kautta. Kauden 2021-2022 auditoitavat teemat olivat arviointimallin käyttöönotto, tasa-arvo ja yhdenvertaisuus sekä yksikön omat tavoitteet (sis. alle 3-vuotiaiden pedagogiikka ja kaksivuotinen esiopetus).

Arviointimalliin kuuluvat toimintasuunnitelma, ryhmän pedagoginen suunnitelma, ryhmäportfolio ja arviointitaulukot, joista muodostuu suunnittelun, dokumentoinnin ja arvioinnin kokonaisuus. Arviointimallin käyttöönoton vahvuutena tunnistettiin varhaiskasvatusyksiköiden toimintasuunnitelmien käyttö, jotka tukevat toiminnan suunnittelua ja arviointia yksikkötasolla. Yhteinen keskustelu arviointitaulukoiden, ryhmän pedagogisen suunnitelman ja portfolioon pohjalta tukee tiimin työtä ja lasten osallisuuden huomioimista. Portfolioita tehdään aktiivisesti ja erityisesti toiminnan dokumentointi ja huoltajille viestiminen sujuu koko kaupungin tasolla. Tavoitteiden pilkkominen kriteereiksi nähdään pääosin toiminnan kehittämistä ja arviointia tukevana.

Arviointimallin käyttöönoton kehittämiskohteeksi havaittiin, että arviointimalliin kuuluvat toimintasuunnitelma, ryhmän pedagoginen suunnitelma, ryhmäportfolio ja arviointitaulukot ovat käytössä erillisinä elementteinä, mutta suunnittelun, dokumentoinnin ja arvioinnin muodostama kokonaisuus ja jatkumo ei aina ole hahmottunut. Arvioinnin määrä ja laatu vaihtelevat paljon yksiköiden välillä ja sisällä. Kaupunkitasolla toivotaan vähemmän vaihtuvia tavoitteita ja selkeää johtamista, jotta asiayhteydet kehittämistyössä säilyvät kirkkaina.

Tasa-arvon ja yhdenvertaisuisuuden tueksi on paljon tukimateriaalia, jota on otettu käyttöön erityisesti niissä yksiköissä, joissa henkilöstötilanne on ollut parempi. Yksiköissä tasa-arvoa on lähestytty sukupuoli-sensitiivisyyden, leikkien (yhtäläiset leikkimahdollisuudet, leikkien rikas-

taminen) sekä huomioimalla lasten kiinnostuksen kohteita. Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden teemaa on käsitelty huoltajien kanssa vasu- ja leops-keskusteluissa. Perheiden moninaisuuden huomiointi ja sensitiivinen kohtaaminen koetaan tärkeäksi.

Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden kehittämiskohteiksi tunnistettiin huoltajien ja lasten osallisuuden, yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistämisen. Keskustelukulttuuria tulee rakentaa sellaiseksi, että päästään aidosti ilmiöiden äärelle. Ymmärrystä on lisättävä tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden teemasta.

Auditointien perusteella yksiköiden omat tavoitteet yhdistetään vahvasti varhaiskasvatussuunnitelman tavoitteisiin. Suurin osa yksiköistä oli valinnut omat tavoitteensa liittyen kaveritaitoihin, osallisuuteen, yhdenvertaisuuteen ja tasa-arvoon sekä leikin pedagogiikkaan. Kehittämiskohteeksi tunnistettiin, että ryhmätasolla varhaiskasvatussuunnitelman tavoitteet eivät niin selkeästi ohjaa toiminnan suunnittelua ja toteutusta. Yhteiselle keskustelulle ja kehittämiselle koettiin olevan liian vähän aikaa. Lisäksi kelpoisen henkilöstön saatavuus vaikuttaa olennaisesti siihen, miten hyvin arviointia ja ylipäättään toimintaa voidaan toteuttaa.

Yhteenveto

Varhaiskasvatuksen laadun seurantamittareiden raportointi vuodelta 2022 perustuu kasvatus- ja koulutuslautakunnan 22.9.2020 tekemään päätökseen (§ 231), jossa varhaiskasvatuksen laadun arvioinniksi tulee kehittää kolme mittaria: palvelun laatua arvioiva mittari, laatua ja henkilöstön hyvinvointia kuvaava mittari sekä tasa-arvon toteutumista arvioiva mittari. Lisäksi kasvatus- ja koulutuskunta päätti, että raportointi aloitetaan saatavilla olevaan tietoon perustuen.

Helsingin kaupunkistrategian 2022-2025 mukaan laadukas varhaiskasvatus on jokaisen lapsen oikeus. Seurattavat mittarit antavat tärkeää tietoa varhaiskasvatuksen nykytilasta, auttavat tunnistamaan kehittämiskohteita sekä tasaamaan varhaiskasvatuksen laadullisia eroja.

Osassa mittareita on tapahtunut myönteistä kehitystä. Varhaiskasvatuksen osallistumisaste on noussut sekä kotimaan- että muunkielisissä. Perheiden varhaiskasvatuspaikkatoiveisiin on pystytty vastaamaan kohtuullisesti. Haasteena on, että päiväkotimatkojen pituudet julkisella liikenteellä ovat selvästi pidempiä perheillä, joille ei ole kyetty tarjoamaan varhaiskasvatuspaikkaa toivomastaan toimipaikasta. Laatua ja henkilöstön hyvinvointia kuvaavissa mittareissa on tapahtunut heikentymistä eri mittareilla tarkasteltuna. Heikentymiseen on vaikuttanut varhaiskasvatuksen haastava henkilöstötilanne. Heikentyneestä henkilöstötilanteesta huolimatta varhaiskasvatuksen asiakastyytyväisyys on säi-

02.05.2023

Asia/5

lynyt korkealla tasolla, vaikka asiakastyytyvää kuvaa mittareissa on tapahtunut pienoista laskua.

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus Karvi on luonut yhteistyössä opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa digitaalisen laadun arviointijärjestelmän Valssin. Valssin avulla voidaan kerätä henkilöstön itsearviointiin perustuvaa tietoa ja tuottaa analyyseja varhaiskasvatuksen kehittämisen tueksi niin paikallisella kuin kansallisella tasolla. Tulevaisuudessa Valssin avulla voidaan tuottaa yhtenäistä, luotettavaa ja kumuloituvaa seurantatietoa varhaiskasvatuksen laadusta. Kasvatuksen ja koulutuksen toimialalla Valssin pilotti on käynnissä maaliskuu- ja pilottissa on mukana 17 päiväkotia. Koko toimialalla Valssi otetaan käyttöön elokuusta 2023 alkaen.

Helsingin varhaiskasvatuksessa toteutetaan vuosien 2022–2023 aikana laadun nykytilan kartoitus osana varhaiskasvatuksen laadun, arvioinnin ja johtamisen kehittämishanketta. Laadun nykytilan kartoitus toteutetaan varhaiskasvatuksen laadun arvioinnin perusteiden ja suositusten viitekehyksen (Karvi, 2018) sekä Karvin laatuindikaattoreiden pohjalta. Tarkoituksena on kartoittaa, kuinka hyvin nykyiset arvioinnin ja laadunhallinnan prosessit palvelevat varhaiskasvatuksen kehittämistä, sekä mitkä ovat helsinkiläisen varhaiskasvatuksen vahvuuksia ja kehittämisen kohteita. Kartoituksessa hyödynnetään olemassa olevia tilastotietoja, auditointia, Helsingissä käynnissä olevaa Valssi-pilottia, arviointi- ja tutkimustietoja sekä itsearviointikyselyjä aluepäälliköille, varhaiskasvatuksen esihenkilöille ja henkilöstölle. Tavoitteena on selkeyttää sitä, miten eri arviointeja ja kerättyä tietoa hyödynnetään laadun kehittämisen tukena osana toimialan laatukehikkoa ja suhteessa kansallisiin Karvin laatusuosituksiin.

Esittelijä

kasvatuksen ja koulutuksen toimialajohtaja
Satu Järvenkallas

Lisätiedot

Petteri Räisänen, erityissuunnittelija, puhelin: 310 20349
petteri.j.raisanen(a)hel.fi

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Tiedoksi

Varhaiskasvatuksen aluepäälliköt